

ANSÖKAN OM PROJEKTMEDEL FÖR FÖREBYGGANDE INSATSER ÅR TRE

Projektets namn ”KOMET I FÖRSKOLAN”	
Huvudman	Namn och adress Bromma stadsdelsnämnd Box 206, 161 26 Bromma Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd Box 3424, 165 23 Hässelby Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd Årstavägen 56 A, Box 81 121 22 Johanneshov
Kontaktperson	Namn, telefon, e-post Kajsa Björnson Preventionssamordnare Bromma stadsdel, tel. 508 06 187 kajsa.bjornson@bromma.stockholm.se Ulf Haag Preventionssamordnare Hässelby-Vällingby stadsdel, tel. 508 05 308 ulf.haag@bromma.stockholm.se Britt Widell Orustfjord Preventionssamordnare Enskede- Årsta stadsdel tel. 508 16 476 britt.widell.orustfjord@eav.stockholm.se
Tidplan • Försättning av utvärdering våren 2009 • Utbildning av handledare 2009 (Precens kostnader) • Utbildning/handledning av pedagoger från kontrollskolorna 2009 (Precens kostnader/förskolornas kostnader) • Implementering i stadsdelen 2009 • Spridning till övriga stadsdelar hösten 2009	
Bakgrund till ansökan Projektet startade 2007-01-01. Insatser för att förebygga psykosociala problem har fått allt större uppmärksamhet i Sverige. Det finns dock få preventionsprogram som har utvärderats på ett sådant sätt att det går att dra slutsatsen att de är verkningsfulla. Stockholm stad har sedan 2003 med stöd av medel från länsstyrelsen utvecklat manualbaserade föräldraträning- och skolprogram under namnet KOMET (Kommunikationsmetod) där studierna visat på hög evidens. Forskningen visar att stöd till barn i förskoleåldern kan minska förekomsten av utagerande problembeteenden, den visar också att insatser under tidiga år har stor betydelse för att förebygga en senare antisocial utveckling. Det är därför viktigt att tidigt ge rätt insatser till barn som riskerar att utveckla problembeteenden. ¹ Utagerande problembeteenden är bland den vanligaste och mest bestående formen av anpassningsproblem hos barn. Barn som är okoncentrerade, störande och bråkiga riskerar i hög utsträckning att misslyckas inlärningsmässigt och få kamratproblem, något som ökar risken att de ska söka sig till kamrater som leder in dem i mer allvarliga former av antisociala aktiviteter, speciellt om de är bosatta i områden med en generellt hög	

¹ Svenska supen i det nya Europa Andréasson red, 2002

kriminalitet. I tonåren och i vuxen ålder är dessa elever klart överrepresenterade i alkohol- och drogmisbruk, kriminalitet samt psykisk ohälsa. Det finns alltså påtagliga fördelar med att minska dessa barns bråkiga och störande beteenden så tidigt som möjligt eftersom det minskar risken att de senare ska utveckla en antisocial karriär. Det finns med andra ord ett samhällsintresse av att tidigt förebygga och minska olika typer av allvarliga beteendeproblem hos barn och ungdomar.²

I de flesta klasser i skolan finns det elever med beteendeproblem. Dessa elever beskrivs ofta som svåra att undervisa, de kräver lärarens oavbrutna uppmärksamhet och uppfattas rent allmänt som besvärliga. Att tidigt uppvisa beteendeproblem innebär ökad risk för olika typer av svårigheter senare i livet. Den första svenska kontrollerade studien av skolprogram har hittills visat att Skol-KOMET förebygger beteendeproblem hos elever samt att det är ett framgångsrikt program för att påverka lärares förhållningssätt till elever med beteendeproblem. Detta minskar förekomsten av riskfaktorer, såsom hyperaktivitet och kamratproblem.³

Föräldra-Komet är avsett för föräldrar med barn 3–12 år som har utagerande beteende, som är svåra att få kontakt med, som inte kan koncentrera sig eller som har dåliga kamratrelationer. Fokus ligger på att bryta negativa beteendemönster genom att förstärka det som barnet gör bra. Större delen av programmet ägnas åt att öka barnets positiva beteenden genom uppmärksamhet och beröm.⁴ Programmet är utvecklat inom Stockholms stad av Preventionscentrum i samarbete med Forsknings- och utvecklingsenheten och bygger till viss del på program från USA bland annat ett program utvecklat av Barkley.⁵ Föräldra-KOMET är utvärderat genom en randomiserad kontrollerad studie och har visat mycket goda resultat. Utifrån ovan refererad forskning, med mycket goda effekter, utvecklar vi därför nu ett program för förskolepersonal som bygger på principer från både skol- och föräldra- KOMET.

Projektet pågår sedan januari 2007. Under perioden har det utarbetats en manual som har prövats på tio avdelningar i berörda stadsdelar med goda resultat enligt pedagogerna. Under hösten 2008 kommer en utvärdering att påbörjas vilket innebär att manualen och metoden prövas på ytterligare avdelningar. Utvärderaren har under hösten 2007 och våren 2008 arbetat fram en design för utvärderingen.

Syfte och mål

Syftet är att långsiktigt förebygga missbruk, kriminalitet samt psykisk ohälsa genom att erbjuda alla förskolor i berörda stadsdelar utbildning i förskole-KOMET, under förutsättning att utvärderingen visar på önskad effekt. Projektets målsättning är att undersöka om förskole-Komet ger personalen bättre resurser att hantera barn med beteendeproblem. En hypotes är att projektet kan minska barns problembeteenden, vilket i sin tur minskar risken för en antisocial utveckling.

Effektmål

- Att minska barns problembeteenden såsom bland annat aggressivitet, koncentrationssvårigheter, dålig impulskontroll.

Processmål

- Att avsätta projektmedel för en tjänst med uppgift att utarbeta en manual i samverkan med

² KOMET för föräldrar FoU-rapport 2006:14

³ *Charlie Komet – utvärdering av två lärarprogram för elever med problembeteenden* Forster et.al. 2004

⁴ FoU-rapport 2006:13

⁵ Folhälsoinstitutet Uppslagsverk, Sven Bremberg 2006 - Skawonius 2005

personal från pilotförskolorna.

- Att ge personal på förskolorna utbildning, för att kunna arbeta med barnen på ett strukturerat sätt utifrån manualen.
- Att utbilda handledare.
- Att manualen prövas på pilotförskolorna och revideras.
- Att den slutliga manualen ska vara färdigställd under våren 2008.
- Att programmet kommer att spridas under 2008 genom utbildning till flera förskolor inom projektstadsdelarna.
- Att programmet utvärderas genom en kontrollerad randomiserad studie under 2008.

Teori och metod

Evidensstyrkan uttrycker det sammanlagda vetenskapliga underlaget för en slutsats, dvs. hur många högkvalitativa studier som stöder slutsatsen. Väl utförda experiment kan med god säkerhet klargöra om en insats verkligen har den effekt som förväntas. Exempelvis, om barn får tillgång till en pedagogisk metod som ska förbättra deras förmåga att känna igen och tolka känslor krävs att denna förmåga mäts före och efter försöket. Om barnen förbättras är det dock inte säkert att detta beror på den metod som använts. Barns förmågor brukar allmänt utvecklas med tiden. Därför krävs jämförelser med en kontrollgrupp som inte fått ta del av metoden. Det är viktigt att kontrollgruppen är så lik försöksgruppen som möjligt. Annars finns risk för att skillnader grupperna emellan beror på egenskaper. Det bästa sättet för att säkerställa att försöks- och kontrollgrupper är jämförbara är att fördela eleverna slumpmässigt (randomiserat). Randomiserat kontrollerat försök kan därför ge resultat som med hög säkerhet klargör om en viss insats ger effekt.⁶

Teori

Vår teoretiska utgångspunkt bygger på forskning om risk- och skyddsfaktorer. Effektiva insatser bygger på kunskap om påverkbara risk- och skyddsfaktorer. Om insatserna syftar till att reducera en riskfaktor kallas den ofta förebyggande. Om den i stället bidrar till att öka tillgången till en skyddsfaktor (friskfaktor) kallas den hälsofrämjanden. När en åtgärd ska utformas krävs därför *både* kunskap om att risk- och skyddsfaktorn har betydelse *och* att de åtgärder som föreslås verkligen påverkar denna faktor.⁷

Några viktiga fakta gällande riskfaktorer:

- Normbrytande beteenden, aggressivitet och hyperaktivitet utgör särskilt viktiga riskfaktorer för individen.
- Kamratproblem som ofta blir en följd av ovanstående beteenden innebär också en allvarlig risk.
- Ju tidigare beteendeproblemen uppträder desto större risk.
- Ansamling av flera riskfaktorer hos en individ ökar risken markant.

Beteendeproblem bland yngre barn kan delas upp i tre kategorier:

- aggressivitet (att slåss, knuffas, säga elaka saker)
 - normbrytande beteenden (att vägra följa lärarens uppmaningar, utbrott av häftigt humör, förstöra saker, stjåla, fuska) och
 - hyperaktivitet (svårt att sitta stilla, svårt att slutföra uppgifter, fattar impulsiva beslut).
- Undersökningar i Norge, Danmark och Sverige talar för att runt 10 procent av skoleleverna

⁶ Folhälsainstitutet Uppslagsverk, Sven Bremberg 2006

⁷ Folhälsainstitutet Uppslagsverk, Sven Bremberg 2006

uppvisar dessa problem. Det motsvarar i genomsnitt ungefär två elever per klass. Forskningen visar att problem av detta slag är ungefär tre gånger vanligare bland pojkar än flickor. De tycks också vara relativt stabila över tid.⁸

Metod

Programmet Förskole-KOMET

Programmet baseras på principer från föräldra- och skol-KOMET. Dessa principer utgörs av positiv uppmärksamhet, tydliga uppmaningar och beröm, social färdighetsträning, belöningssystem samt plan för framtida problem. Programmet baseras på principer från föräldra- och skol-KOMET. Dessa principer utgörs av positiv uppmärksamhet, tydliga uppmaningar och beröm, social färdighetsträning, belöningssystem samt plan för framtida problem.

Programmet är upplagt så att de utbildade handledarna träffar aktuella pedagoger på förskolan 2,5 timme varannan vecka vid åtta tillfällen. Under dessa träffar går handledarna igenom de uppgifter som personalen ska pröva.

De åtta träffarna har följande rubriker:

- Uppmärksamhetsprincipen och målformulering
- Analys och förändring av situationen
- Sociala färdigheter och Välja strider
- Repetition och avstämning
- Flirtburken
- Snoken
- Regler och konsekvenser och Nödbroms
- Utvärdering och plan för framtiden

Genom att vägleda personalen på förskolan att hitta beteenden hos barnet att uppmuntra och belöna är det lättare för barnet att samarbeta. Metoder för regler och konsekvenser introduceras inte förrän i slutet av programmet.Handledningen är uppbyggd kring rollspel, uppgifter och metodgenomgång. I rollspelen får pedagogerna tillfälle att träna på de färdigheter och förhållningssätt de lärt sig under handledningen. Pedagogerna får en manual som sammanfattar viktiga principer i programmet och ger tips på hur de kan genomföra uppgifterna samt pedagogiskt material.

Design och metod för utvärderingen

Överenskommelse har slutits med Lennart Melin, professor i klinisk psykologi, Uppsala universitet, om att Uppsala universitet ska stå som huvudman och vetenskaplig garant för utvärderingen. Doktoranden Åsa Kling har engagerats för att genomföra utvärderingen. Utvärderingen kommer att genomföras som en randomiserad kontrollerad studie under hösten 2008 och våren 2009. Mätningarna på förskolorna görs under hösten och bearbetningen av data sker under våren.

Design

Randomiserad kontrollerad studie (RCT) med två grupper (mål barn +kontrollbarn) som mäts före och efter (2 x 2 faktoriell design, ITT). Kontrollförskolorna kommer att garanteras Kometinsats terminen efter studien, det vill säga våren 2009.

⁸ Charlie Komet – utvärdering av två lärarprogram för elever med problembeteenden Forster et.al. 2004

Antal

På förskolorna finns minst två avdelningar med vardera ca 15 barn, varav ett barn väljs ut som målbarn (Komet-insats). Till hösten räknar projektgruppen med 50 avdelningar vilket innebär cirka 90 målbarn. Det är önskvärt att förskolorna kan matchas före randomisering, vilket i sin tur innebär att förmätningen bör ske i mycket god tid innan programmet startar. Utvärderingen omfattar åldrarna 3-5 år och mätningarna sker på individnivå. Skattningar görs av pedagoger och föräldrar. Observationer är värdefullt för att få oberoende mått från annan källa vilket kommer att göras av psykologstudenter.

Observationer

Aggressivt och störande beteende

Pedagogens negativa uppmärksamhet

Pedagogens positiva uppmärksamhet

Pedagogiskt engagemang: arbetar koncentrerat, stör eller är passiv

Processvariabler för pedagogerna

Tilltro till metoden: Metodens trovärdighet

Motivation: Nöjd med insatsen

Arbetsklimat: Trivs med arbetet, arbetskamrater, på arbetsplatsen

Implementeringsplan

Under hösten 2008 påbörjas implementeringen i de förskolor som deltar i studien vilket motsvarar cirka 50 avdelningar. Under år 2009 implementeras manualen i flera förskolor genom utbildning av flera handledare samt handledning och utbildning av kontrollförskolornas pedagoger. Under förutsättning att utvärderingen påvisar evidens finns förutsättningar att sprida metoden nationellt, såsom skett med föräldra- och skol-KOMET. Spridning kommer i så fall att påbörjas hösten 2009.

Beskriv insats/

målgrupp

Projektet beräknas omfatta tre år och riktar sig till personal på förskolorna.

Samverkanspartners

Detta är ett samverkansprojekt mellan Bromma stadsdelsnämnd, Hässelby- Vällingby stadsdelsnämnd, Enskede- Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd, Rinkeby stadsdelsförvaltning, Preventionscentrum Stockholm stad samt Uppsala universitet.

Förväntat resultat

Genom att ge personalen på förskolan utbildning, för att kunna arbeta med barnen på ett strukturerat sätt utifrån ett manualbaserat program, ges möjlighet att tidigt arbeta med barns problembeteenden såsom aggressivitet, koncentrationssvårigheter, dålig impulskontroll med mera, vilka enligt forskningen utgör riskfaktorer för framtida antisocialt beteende. Utifrån att föräldra- och skol-KOMET har visat så god effekt förväntas även förskole-KOMET påvisa goda resultat.

Kostnad år tre

Budgeten fördelar sig enligt följande:

Projekttjänst 300 tkr
för utveckling av programmet och utbildning

Utbildning av handledare 140 tkr

Beräknad totalkostnad, kr år tre

670 tkr

Material	60 tkr	
Utvärdering	100 tkr	
Spridningskostnader	50 tkr	
Lokalkostnad	20 tkr	
Egen finansiering, kr		
Egen insats: del av tre preventionssamordnartjänster samt förskolepersonalens arbetsinsats.		
Bidrag som söks hos Länsstyrelsen, 670 tkr.		
Postgironummer		Datum, underskrift och telefonnummer
Bromma		2008-04-15
stadsdelsförvaltning: 55469-1		
Hässelby-Vällingby		
stadsdelsförvaltning: 5 55 13-6		Kajsa Björnson
Enskede-Årsta-Vantörs		Preventionssamordnare Bromma stadsdelsförvaltning
stadsdelsförvaltning: 1900426-6		Tfn: 508 06 187
		
		Ulf Haag
		Preventionssamordnare Hässelby-Vällingby
		stadsdelsförvaltning
		Tel. 508 05 308
		
		Britt Widell Orustfjord
		Preventionssamordnare Enskede-Årsta-Vantörs
		stadsdelsförvaltning
		Tel. 508 16 476